

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI VA O'QISH
SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA ILG'OR XORIJIY
TAJRIBALAR**

Madraximova Inobat Bahodirovna

Alfraganus universiteti

Pedagogika kafedrası katta o'qituvchisi

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

inobatmadrahimova6@gmail.com

+998900352191

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Finladiya ta'lim tizimi va uning yurtmiz ta'lim tizimimizga joriy qilinishining afzalliklari, farqli tomonlari, yutuq va kamchiliklari haqida so'z boradi.*

Аннотация: *В данной статье говорится о преимуществах, различиях, достижениях и недостатках финской системы образования и ее внедрении в систему образования нашей страны.*

Abstract: *This article talks about the advantages, differences, achievements and disadvantages of the Finnish education system and its implementation in the education system of our country.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim tizimi, PISA, Finlandiya ta'limi, o'qitishning taxlilii usullari, o'qitish metodikasi*

Ключевые слова: *Система образования, PISA, финское образование, аналитические методы обучения, методика преподавания.*

Key words: *Education system, PISA, Finnish education, analytical teaching methods, teaching methods.*

O'zbekistonda ta'lim metodikasi va tizimi tez-tez almashtirib turadi. Bundan avval respublika boshqa mamlakatlarning ta'lim tajribasini birdaniga va tayyorgarliksiz joriy qilganiga guvoh bo'lganmiz. Yaqinda Finlandiya metodikasi O'zbekistonda joriy qilinishi haqida xabarlar tarqalgandi. Finladiya ta'lim tizimi

termini qaysidir ma'noda to'liq emas buni ta'lim berish muhiti va tajribasi desak to'g'ri bo'ladi va uni bitta davlat bilan bog'lay olmaymiz. Gap agar bolaga ma'lum bir ko'nikma beradigan metodikava darsliklar haqida ketayotga bo'lsa, ular yangi o'quv yilidan 1-4-sinflarda joriy qilinadi. Darsliklar Finlandiya metodlari asosida mahalliy mualliflar tomonidan ishlab chiqilgan va Finlandiya ekspertizasidan o'tgan. O'qituvchilarning tayyorgarligiga kelsak, avgust oyining o'rtalarida ustozlarga yangi metodikalarni o'rgatish bo'yicha trenerlar tayyorlanadi va ular o'quv yilining boshida hamda o'quv yili davomida hududlarda o'qituvchilarga ushbu metodikani o'rgatishadi.

Finlyandiya Ta'lim va madaniyat vazirligi sayti, ma'lumotiga ko'ra mamlakatdagi ta'lim tizimi bir necha bo'g'indan iborat. Maktabgacha ta'lim pulli va uning narxi oilaning moddiy farovonligidan kelib chiqib belgilanadi. Undan keyin bir yillik majburiy maktabgacha tayyorlov bosqichi bo'lib, u bepul. Taqqoslash uchun, O'zbekistonda ham «Ta'lim to'g'risida»gi qonunga muvofiq bir yillik majburiy maktabgacha tayyorlov ko'zda tutilgan.

Finlyandiyada bolalar maktabga 7 yoshdan qabul qilinadi. Boshlang'ich ta'lim olti yil davom etadi. 7-sinfдан boshlab bolalar o'rta ta'limning uch yil davom etadigan birinchi bosqichiga o'tadi. Boshlang'ich maktabda va o'rta ta'limning birinchi bosqichida barcha bir xil ta'lim olishi kerak: bolalarni, bizning ixtisoslashtirilgan maktablarimizdagi amaliyotdan farqli ravishda, qobiliyatlari va qiziqishlariga qarab ajratish mumkin emas. Boshlang'ich maktabda bolalar bilan faqat bitta o'qituvchi ishlasa, o'rta maktabda har bir fan bo'yicha alohida o'qituvchi dars beradi.

O'quv yili 38 hafta, har bir dars 45 daqiqa davom etadi. Bolalar til, matematika, tabiiy fanlar va salomatlik haqidagi fan, din va etika, tarix va jamiyatshunoslik, san'at, ro'zg'orshunoslik va jismoniy tarbiya, shuningdek, o'z tanlovi bo'yicha boshqa fanlarni o'rganadi. Bundan tashqari, funksional va metakognitiv ko'nikmalar hamda kasb tanlovi bo'yicha maslahatlashuvlar uchun maxsus soatlar ajratiladi. O'quvchiga beriladigan haftalik yuklama, Yevropaning boshqa davlatlari bilan taqqoslaganda, past: 1 va 2-sinflarda minimal yuklama 20

soatni tashkil etadi va katta sinflarda 27 soatgacha ko'payadi taqqoslash uchun: O'zbekistonda bu yuklama haftasiga 22 soatdan 34 soatgacha yetadi. Maktablarda kiyim bo'yicha talab yo'q, darsliklar va tushlik bepul beriladi, darslar orasidagi uzoq tanaffuslar esa bolalarga o'ynash va dam olish imkonini beradi.

«Ta'limdagi fin mo'jizasi» haqida ilk bor 2000-yili, o'quvchilarning ta'limdagi ko'rsatkichlarini baholash bo'yicha xalqaro dastur — PISA'ning birinchi [natijalari](#) e'lon qilinganida gapirilgan edi. Finlyandiya o'qish savodxonligi bo'yicha tadqiqotda qatnashgan 32 mamlakat orasida 546 ball bilan (o'rtacha ball — 500) birinchi, matematik savodxonlik bo'yicha 536 ball bilan (Gonkong, Yaponiya, Janubiy Koreya va Yangi Zelandiyadan keyin) beshinchi va tabiiy-ilmiy savodxonlik bo'yicha (Janubiy Koreya, Yaponiya va Gonkongdan keyin) to'rtinchi o'rinni egallagan edi. PISAning keyingi sikllarida ham, natijalarning pasayish va Osiyo mamlakatlari (Shanxay, Gonkong, Tayvan, Singapur, Yaponiya, Janubiy Koreya)ning reytingi o'sishi tendensiyasini kuzatish mumkin bo'lsa-da, Finlyandiya baribir yuqori o'rinlarni egallagan.

Finlyandiya darsliklar [Sanoma Pro](#), [Otava](#) yoki [Edita](#) kabi ko'plab nashriyotlar tomonidan ishlab chiqiladi. Nashriyotlar odatda o'z mahsulotlari namunalarini maktablarga yuboradi, shuningdek, pedagoglarni bozorda mavjud mahsulotlar bilan tanishib, o'z tanlovini amalga oshirishi uchun yangi darsliklarning taqdimotlariga taklif qiladi. Xarid qilinadigan darsliklar masalasidagi hal qiluvchi qaror maktab direktorlari va munitsipalitetlar rahbariyati tomonidan qabul qilinadi. Maktablar darsliklarni o'quvchilarga bepul taqdim etadi va kelgusi avlod o'quvchilari ham ushbu darsliklardan foydalana olishlari uchun ehtiyotkorlik bilan foydalanishni so'raydi. Ko'plab nashriyotlar darsliklarning raqamli talqinini va darsliklarga ilova qilish mumkin bo'lgan boshqa ko'plab resurslarni ham taqdim etadi.

Tadqiqotchilarning [qayd etishicha](#), darsliklar umumta'lim maktabida hal qiluvchi rolni o'ynaydi va aksariyat o'qituvchilar uchun «o'quv dasturining ekvivalenti»ga aylanadi.

Darhaqiqat, ta'lim tizimi — masalan, ta'lim standartlari va o'quv dasturlari, ta'lim muassasalari, baholash tizimi, tizimda ishlovchi mutaxassislar, ularni tayyorlash va qayta tayyorlash kabi bir-biri bilan o'zaro bog'liq unsurlardan iborat murakkab bir mexanizm bo'lib, ushbu zanjirning bir yoki bir necha pog'onasini ularning boshqa unsurlar bilan munosabatlarini inobatga olmay ko'chirish kutilgan samarani bermasligi mumkin. Butun tizimni kontekstni inobatga olmay ko'r-ko'rona ko'chirish ham salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Foydalangan adabiyotlar

1. Timoti Uoker. "Finlandiya ta'lim mo'jizasi", "Global books", 2023 y.
2. Ta'lim to'g'risidagi qonun, 23.09.2020 yildagi O'RQ-637-son, lex.uz
3. Madraximova, I. B., & Xudayberganova, M. M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirishda she'rlarning o'rni.
4. Baxodirovna, M. I. (2021). Adabiyot darslari samaradorligini oshirishda pedagogik texnologiyalarning o'rni. *Ta'lim fan va innovatsiya*, 1(5), 140-142.